

גגור חלון

לחשוב מחדש על הדרישה לתואר כתנאי לעבודה בשירות המדינה

הדרישה הגורפת לתואר אקדמי היא חסם בפני כניסה הכרחית של חרדים לשוק העבודה
פרופ' יורם מרגליות 10/7/19

קשה לחשוב על דוגמה טובה יותר לאמרה "אל תהיה צודק, תהיה חכם" מאשר היחס לחרדים. רוב רובם של החרדים פטורים משירות צבאי וגם לא עושים שירות לאומי, וכמחצית מהגברים החרדים בוחרים שלא לעבוד. הלא-חרדים מרגישים שהחרדים מנצלים אותם בכך שאינם נושאים באופן הוגן בנטל מימון (בכסף ובשירות צבאי) המוצרים הציבוריים, הכוללים ביטחון, בריאות, חינוך, תשתיות ועוד.

במקום להתבוסס בתחושת העוול, אני רוצה להציע זווית ראייה שונה. עדיף לפטור את החרדים משירות ולהעלות את שכר החיילים לשכר מינימום. זה זול יותר וגם יסייע לחיילים נזקקים. הצבא לא מעוניין בחרדים כי גיוסם כרוך בעלויות כספיות ואחרות גבוהות יותר מתועלתם כחיילים, וגם יש חשש שגיוסם יביא לפגיעה בשוויון המגדרי בצבא, שאף עלולה לחלחל לחברה בכללותה.

בשוק העבודה, לעומת זאת, החרדים נחוצים מאוד. אפילו הכרחיים, בהתחשב בתחזית הדמוגרפית. ישראל צפויה לחוות ירידה משמעותית ברמת החיים, שכן אחוז הולך וגדל של אנשים בגילאי העבודה הם חרדים. המדובר בגידול אקספוננציאלי, מאחר שה"קרן" (מספר החרדים) גדלה בעוד שה"ריבית" (ההפרש בין מספר הילדים של אישה חרדית ללא-חרדית) נותרת בעינה. בנסיבותיה הייחודיות של ישראל, פגיעה בצמיחה הכלכלית מסוכנת במיוחד - שכן משמעה גם הקטנה של תקציב הביטחון.

אם תשכיל המדינה לתת לחרדים תמריצים להשתלב בשוק העבודה, לא זו בלבד שתמנע את הפגיעה בצמיחה, היא אף עשויה להגדיל את הצמיחה הכלכלית, לרבות הגדלת תקבולי המסים על הכנסה שתאפשר גידול בכמות ובאיכות של המוצרים הציבוריים, והקטנת הצורך לממן תשלומי העברה הנזקקים.

לתת תמריצים ולהסיר חסמים

בהינתן שראוי לתת תמריצים, קל וחומר שראוי להסיר חסמים. אני מצטרף בכך לקולות שנשמעים בעיקר בעיתונות הכלכלית שרואים בחיובם של גברים חרדים ללמוד בישיבה עד גיל 24 כתנאי לפטור מגיוס מעשה חלם, שנזקו בגין הפגיעה בשיעורי השתתפות בשוק העבודה גדול מתועלתו שבסיפוק הדרישה לשוויון בנשיאה בנטל.

חסם נוסף על דרך השתלבותם של חרדים בשוק העבודה הוא הדרישה הגורפת לתואר אקדמי לצורך עבודה בשירות המדינה. שיעור בעלי תואר אקדמי בקרב האוכלוסיות הערבית והחרדית נמוך משמעותית משיעורם בשאר האוכלוסייה, ולכן מדיניות המדינה, כמעסיק, מדירה משוק העבודה (הראשוני) את האוכלוסיות הערבית והחרדית. גיוון קבוצת עובדי המדינה, עשוי לשפר את השירות, להביא לשיתוף פעולה טוב יותר בין האזרח לרשות, ולהניב תובנות חדשות בעת עיצוב המדיניות.

ככל שההסתמכות על תואר אקדמי נעשית כדרך לחסוך את עלות הבחינות הפרטניות והתואר נדרש בעיקר כאיתות על איכות המועמד, השקעה בפיתוח מבחני כשירות והתאמה שתתלם אם תימדד במונחי רווחה חברתית כוללת. לבסוף, הקלה מידתית, זמנית ומפוקחת,

בשילוב עם השקעה מוגברת בהכשרה לתפקיד, תאפשר קבלת חרדים וערבים שיהוו מודלים לחיקוי.

קיומם של עובדי מדינה החיים בתוך הקהילה החרדית תעלה את המוטיבציה של הסובבים אותם לרכוש השכלה כדי להיכנס בדרך המלך לשוק העבודה. חרדי אמר לי פעם שהשפעה הגדולה ביותר על המוטיבציה לעזוב את הישיבה הייתה... מכונית מסוג מאזדה 3, שעמה הגיעו הביתה החרדים שקיבלו רכב מהעבודה.

הכותב הוא פרופסור מן המניין בפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל-אביב ועמית בכיר במכון החרדי למחקרי מדיניות